

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ภาษาถิ่นหมายถึง ภาษาย่อยของภาษาที่พูดในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะโดยทั่วไปทางด้านเสียง คำศัพท์ และระบบประโยคที่คล้ายคลึงกัน สามารถสื่อสารกันได้เข้าใจระหว่างคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งภาษาถิ่นที่พูดแตกต่างกันออกไปนั้น จะแตกต่างกันไปตามถิ่นต่าง ๆ ที่ผู้พูดภาษานั้นอาศัยอยู่ ภาษาที่ใช้พูดอยู่ในประเทศไทยก็เช่นกัน นอกจากภาษามาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นกลางแล้ว ยังมีภาษาไทยถิ่นที่แบ่งไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศอีกด้วย

ภาษาถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทยสามารถแบ่งตามลักษณะภูมิศาสตร์ออกเป็น 4 ถิ่นคือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้

ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาไทยถิ่นที่สำคัญภาษาหนึ่งเพราะเป็นภาษาที่พูดโดยประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตภาคเหนือครอบคลุม 17 จังหวัด ประกอบด้วย ภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน และพะเยา ประชากรส่วนใหญ่ในเขตภาคเหนือตอนบนพูดภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหลัก ส่วนภาคเหนือตอนล่าง 9 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตาก อุตรดิตถ์ สุโขทัย กำแพงเพชร พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และอุทัยธานี ประชากรบางส่วนในเขตภาคเหนือตอนล่างพูดภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหลัก นอกจากนี้ยังพบผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือประปรายในบริเวณภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดนครปฐม ราชบุรี สระบุรี ลพบุรี และบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา

ที่ผ่านมา มีผู้สนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนืออยู่หลายบริเวณ เช่น การศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือแถบภาคเหนือตอนบน เช่น **เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล** (2505) ศึกษาเรื่อง “หน่วยเสียงภาษาเชียงใหม่” **พิศศรี แจ้งไพร** (2520) ศึกษาเรื่อง “หน่วยเสียงภาษาแพร่” **Siwaporn Chotecheun** (1986) ศึกษาเรื่อง “The Phonology of Nan with comparasion to Phrae”

การศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ **อรรถัย เจือจันอัด** (2530) ศึกษาเรื่อง “ระบบเสียงภาษาถิ่นยวนที่อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา”

การศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือแถบภาคกลาง เช่น **เสน่ห์ ชาวขมิ้น** (2530) ศึกษาเรื่อง “ภาษาไทยยวนที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี” **รุ่งนภา เกียรธาว** (2540) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยยวน 4 จังหวัดในภาคกลาง”

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือบริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางเท่านั้น ยังไม่มีผู้ใดศึกษาเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือบริเวณภาคเหนือตอนล่างแต่อย่างใด ประกอบกับข้อมูลในงานวิจัยเกี่ยวกับแผนที่ภาษา 2 เรื่อง คือ งานวิจัยเรื่อง “**แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย**” ของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547) และงานวิจัยเรื่อง “**แผนที่ภาษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง**” ของ กาญจนา เกรียงซี่, ภิรมย์ อ่อนแสง, อัญชลี สิงห์น้อย, และ สุพัทธา จิรนนทนาภรณ์ (2534-2536) งานวิจัยทั้ง 2 เรื่องสรุปว่า จังหวัดตากเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนล่างที่ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร อย่างไรก็ตาม นอกจากภาษาไทยถิ่นเหนือแล้วยังพบว่าประชากรในจังหวัดตากใช้ภาษาย่อยอื่น ๆ ในการติดต่อสื่อสาร เช่น ภาษาพวน ไทยกลาง ลาวอีสาน พม่า ลีซอ กะเหรี่ยง ฯลฯ อีกทั้งผู้วิจัยเห็นว่า บริเวณทิศเหนือของจังหวัดตากมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน และลำปาง ซึ่งใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร บริเวณทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดสุโขทัย นครสวรรค์ และกำแพงเพชร ซึ่งใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือปนกับภาษาย่อยอื่น ๆ ในการติดต่อสื่อสาร บริเวณทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า ซึ่งใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสาร ส่วนบริเวณทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี และอุทัยธานี ซึ่งใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสาร

จากข้อมูลที่กล่าวมาจะเห็นว่า นอกจากยังไม่มีผู้ใดศึกษาเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากแล้ว จังหวัดตากยังเป็นดินแดนที่มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับบริเวณที่ใช้ภาษาย่อยต่าง ๆ อยู่มาก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาระบบเสียงของภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตาก เพื่อให้ทราบว่าในขณะที่จังหวัดตากมีโอกาสดูติดต่อสัมพันธ์กับภาษาย่อยต่าง ๆ ทั้งจากในจังหวัดเอง และจากจังหวัดอื่นนั้น ระบบเสียงของภาษาไทยถิ่นเหนืออันเป็นภาษาหลักของจังหวัดตากมีลักษณะอย่างไร โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือที่ ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจากข้อมูลจากงานวิจัยของ กาญจนา เกรียงซี่ และคณะ (2534-2536) ระบุว่าพื้นที่ดังกล่าว ในอำเภอแม่สอดมีผู้พูดภาษาไทยถิ่นเหนือหนาแน่น รวมทั้งจากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจพื้นที่เบื้องต้น พบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเหนือซึ่งใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างพยางค์ของคำในภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือเฉพาะที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก
2. ศึกษาโครงสร้างพยางค์ของคำในภาษาไทยถิ่นเหนือเฉพาะที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การดำเนินการค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยถิ่นเหนือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ศึกษาวิจัยไว้เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้

- 1.1 หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 1.2 หอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร
- 1.3 หอสมุดสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
- 1.4 สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.5 หอสมุดแห่งชาติ
- 1.6 ศาลากลางจังหวัดตาก
- 1.7 ที่ว่าการอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

2. การเก็บรวบรวมรายการคำ

2.1 รายการคำศัพท์ที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์จำนวน 60 คำ นำมาจากแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่น ของ วิลเลียม เจ เกดเนย์ (William J. Gedney)

2.2 รายการคำศัพท์ที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระ คัดเลือกมาจากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้

2.2.1 พจนานุกรมลานนาไทย ของมณี พยอมยงค์

2.2.2 ภาษาถิ่นเหนือ ของ กรรณิการ์ วิมลเกษม

2.2.3 แบบสอบถามสำหรับสำรวจเสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นเหนือ โดย วรณัฐ พันธุ์พงศ์ โครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่าง ๆ สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.4 งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

เกณฑ์ในการคัดเลือกรายการคำศัพท์คือ เป็นคำศัพท์ที่ผู้บอกภาษาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น คำเรียกชื่อพืช ผัก ผลไม้ อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ คำบอกเวลา คำเรียกชื่อวัน เดือน ปี คำเรียกเครือญาติ คำสรรพนาม ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ลักษณะนาม จำนวนนับ คำถามคำปฏิเสธ คำกริยาต่าง ๆ คำเรียกชื่ออวัยวะในร่างกาย คำบอกรส คำบอกขนาด สัตว์และลักษณะ คำบอกปริมาณ คำบอกระยะทาง คำบอกตำแหน่ง-สถานที่ คำเบ็ดเตล็ด

ผู้วิจัยคัดเลือกรายการคำศัพท์ตามเกณฑ์ข้างต้นประมาณ 1,200 คำ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจำนวนรายการคำที่ใช้มีมากเพียงพอ และครอบคลุมหน่วยเสียงทุกหน่วยเสียง

3. การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของจังหวัดตากจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดตาก (2542, น.100), หนังสือเอกสารสัมมนาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่าง (2539, น.32-34) และหนังสือประวัติศาสตร์มหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดตาก (2527, น. 6) สรุปได้ว่าบริเวณอำเภอแม่สอด และอำเภอแม่ระมาดมีชาวไทยภาคเหนืออาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้จากรายงานการวิจัยเรื่องแผนที่ภาษาจังหวัดตาก (กาญจนา เจริญชัย และคณะ, 2534-2536) สรุปได้ว่ามีประชากรพูดภาษาไทยถิ่นเหนือกระจายอยู่ทุกตำบลในอำเภอแม่ระมาด อำเภอแม่สอด อำเภอบ้านตาก และอำเภอสามเฒ่า แต่พบว่ามีควมหนาแน่นบริเวณอำเภอแม่สอดมากที่สุด ผู้วิจัยจึงเริ่มออกสำรวจอำเภอต่าง ๆ ข้างต้นทั้ง 4 อำเภอ เพื่อความแน่ใจและเพื่อความถูกต้องว่าบริเวณใดมีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือ

หนาแน่นที่สุด ผลการสำรวจพื้นที่ 4 อำเภอ ทั้งจากการสอบถามชาวบ้านทั่วไป สอบถามเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบ้านตาก และจากการนำรายการคำศัพท์จำนวนหนึ่งไปสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่ 4 อำเภอข้างต้น พบว่า บริเวณอำเภอแม่สอด ถึงแม้จะมีประชากรหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ปนกันมาก แต่ยังคงมีประชากรชาวไทยเหนือพูดภาษาไทยถิ่นเหนือหนาแน่นอยู่ทุกตำบลของอำเภอ อีกทั้งชาวบ้านยังคงพูดภาษาไทยถิ่นเหนือในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก นอกจากนี้จากข้อมูลรายงานการวิจัยเรื่องแผนที่ภาษาจังหวัดตาก ของ กาญจนา เกรียงศรี และคณะ(2534-2536) สรุปได้ว่าบริเวณตำบลท่าสายลวด ตำบลแม่ปะ และตำบลแม่ตาว อำเภอแม่สอด เป็นบริเวณที่มีประชากรใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเพียงภาษาเดียวในการติดต่อสื่อสาร และจากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นพบว่าบริเวณทั้ง 3 ตำบลยังคงมีประชากรใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือในการติดต่อสื่อสารกันอย่างหนาแน่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการจับสลากเลือกจุดเก็บข้อมูล ผลปรากฏว่าจุดเก็บข้อมูลได้แก่ บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

4. การเลือกผู้บอกภาษา

ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติผู้บอกภาษาดังนี้

- 4.1 เป็นผู้พูดภาษาไทยถิ่นเหนือในชีวิตประจำวัน
- 4.2 เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในถิ่นนั้นมาตั้งแต่เกิด ไม่เคยอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่อื่น และบิดามารดาของผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่ที่หมู่บ้านนั้นด้วย ทั้งนี้ผู้สมรสต้องเป็นคนที่เกิดและเติบโตในหมู่บ้านเดียวกันหรือหมู่บ้านที่ใกล้เคียง เพื่อให้ผู้บอกภาษาได้รับอิทธิพลจากภาษาของท้องถิ่นอื่นให้น้อยที่สุด
- 4.3 เป็นเพศหญิงเพราะเพศหญิงจะอยู่บ้านมากกว่าเพศชาย เนื่องจากเพศหญิงมักมีอาชีพที่ทำงานอยู่กับบ้านหรือภายในหมู่บ้าน เช่น การทำไร่ ทำนา หรือเย็บปักถักร้อยอยู่กับบ้าน ส่วนเพศชายมักมีโอกาสออกไปทำงานนอกบ้านหรือต่างถิ่นมากกว่าจึงมีโอกาสได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ดังนั้นภาษาของผู้บอกภาษาที่เป็นเพศหญิงจึงเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าผู้บอกภาษาเพศชาย
- 4.4 เป็นผู้มีอายุ 50 ปีขึ้นไป เพราะคนในวัยนี้ส่วนใหญ่จะรักษาระบบเสียงตลอดจนคำศัพท์ของภาษาท้องถิ่นไว้ได้ดีกว่าผู้ที่มีอายุน้อย
- 4.5 เป็นผู้ที่มีการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะมีโอกาสได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานน้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง

4.6 เป็นผู้มีอาชีพที่ไม่ต้องเดินทางหรือติดต่อกับคนนอกหมู่บ้าน เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ เป็นต้น

4.7 เป็นผู้มีอวัยวะในการออกเสียงสมบูรณ์

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

5.1 รายการคำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์จำนวน 60 คำ จากแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่น ของ วิลเลียม เจ เกดเนีย (William J. Gedney)

5.2 รายการคำศัพท์สำหรับสอบถามผู้บอกภาษา จำนวนประมาณ 1,200 คำ สำหรับใช้ในการเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะ และสระ

5.3 อุปกรณ์ประกอบการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้แผ่นภาพฟิช ผัก ผลไม้ และเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้บอกภาษาเข้าใจความหมายของคำที่ต้องการถามได้ชัดเจน หากคำศัพท์คำใดที่ไม่สามารถใช้ภาพสื่อความหมายได้ ผู้วิจัยจะอธิบายความหมายของคำนั้น ๆ หรือแสดงท่าทางประกอบการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้บอกภาษาเข้าใจ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้อุปกรณ์ที่เป็นของจริงประกอบการสัมภาษณ์อีกด้วย

5.4 อุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลคือ เครื่องบันทึกเสียง MP3 Player ยี่ห้อ Samsung

5.5 กล้องถ่ายรูปดิจิตอลยี่ห้อ Sony Cyber Shot รุ่น DSC-P8

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นเหนือโดยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาระหว่างวันที่ 1 - 7 เมษายน 2552 โดยมีขั้นตอนดังนี้

6.1 นัดผู้บอกภาษาทั้ง 4 คนมารวมกันที่บ้านของผู้บอกภาษาหลัก ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ผู้วิจัยให้ผู้บอกภาษาคนหนึ่งเป็นผู้บอกภาษาหลัก ส่วนผู้บอกภาษาอีก 3 คนเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา

6.2 สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาตามลำดับรายการคำที่เตรียมไว้ โดยใช้วิธีแสดงแผ่นภาพ ในกรณีที่ไม่สามารถใช้แผ่นภาพประกอบได้ ผู้วิจัยจะแสดงท่าทางประกอบ หรือใช้อุปกรณ์ที่เป็นของจริงประกอบการสัมภาษณ์แทน

6.3 ให้ผู้บอกภาษาออกเสียงคำศัพท์ คำละ 2 -3 ครั้ง ผู้วิจัยออกเสียงคำศัพท์ตามผู้บอกภาษาเพื่อความชัดเจนและความถูกต้อง เมื่อผู้บอกภาษายืนยันว่าผู้วิจัยออกเสียงคำศัพท์

ถูกต้องแล้วจึงจัดบันทึกข้อมูลด้วยสัญลักษณ์แทนเสียงตามระบบของ IPA (International Phonetic Alphabet) หรือสัทอักษร

6.4 บันทึกเสียงของผู้บอกภาษาไว้ด้วยเครื่องบันทึกเสียง MP3 Player เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการตรวจสอบข้อมูลภายหลัง

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว นำข้อมูลมาถ่ายทอดเป็นสัทอักษร จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามหัวข้อดังนี้

7.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ ผู้วิจัยหาคู่เสียงที่น่าสงสัย (Suspect Pairs) จากนั้นนำคู่เสียงที่น่าสงสัยมาวิเคราะห์หาหน่วยเสียงโดยใช้หลักเกณฑ์การหาคู่เทียบเสียง (Minimal Pairs) และการหาคู่เทียบคล้าย (Sub Minimal Pairs) และดูการปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นควบ และพยัญชนะท้าย

7.2 หน่วยเสียงสระ ผู้วิจัยวิเคราะห์หาหน่วยเสียงสระโดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกับการหาหน่วยเสียงพยัญชนะ และดูการปรากฏของหน่วยเสียงสระเดี่ยว และสระประสม

7.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ เก็ดนีย์ (William J. Gedney) มาใช้ในการวิเคราะห์หาสัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์และหาคู่เทียบเสียงมาเปรียบเทียบเสียงวรรณยุกต์เพื่อให้ได้จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ถูกต้อง

7.4 วิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างพยางค์ของคำในภาษาไทยถิ่นเหนือ

8. เรียบเรียงผลการวิจัย

9. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระบบเสียง และโครงสร้างพยางค์ของคำในภาษาไทยถิ่นเหนือที่บ้านห้วยม่วง ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

2. เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาไทยให้กับนักเรียนท้องถิ่น เพราะการศึกษาระบบเสียงของภาษาถิ่นนั้น ๆ ทำให้ผู้สอนนำความรู้ดังกล่าวมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์สำหรับการสอนภาษาไทยมาตรฐาน

3. เป็นการอนุรักษ์ และเผยแพร่ภาษาไทยถิ่นเหนือที่จังหวัดตากอันเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของท้องถิ่น

1.6 คำจำกัดความศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

1. **คู่เสียงที่น่าสงสัย** (Suspect Pairs) หมายถึง เสียงคู่หนึ่งที่มีสัทลักษณะคล้ายคลึงกัน
2. **หน่วยเสียง** (Phoneme) หมายถึง หน่วยที่เล็กที่สุดในภาษาที่ทำให้ความหมายของคำแตกต่างกัน
3. **คู่เทียบเสียง** (Minimal Pairs) หมายถึง คำอย่างน้อย 2 คำที่มีความหมายในภาษาและมีส่วนประกอบของคำอย่างใดอย่างหนึ่งต่างกันเพียงอย่างเดียว เช่น หน่วยเสียงพยัญชนะต้น หรือหน่วยเสียงสระ หรือหน่วยเสียงวรรณยุกต์ หรือหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย
4. **คู่เทียบคล้าย** (Sub Minimal Pairs) หมายถึง คำอย่างน้อย 2 คำที่มีความหมายในภาษาและมีส่วนประกอบของคำแตกต่างกันมากกว่า 1 อย่าง
5. **พยางค์** (Syllable) หมายถึง เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ ไม่จำเป็นต้องมีความหมายกำกับ และพยางค์นี้จะประกอบขึ้นจากหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์
6. **สัทศาสตร์** (Phonetics) หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์อวัยวะที่ใช้ในการเปล่งเสียง ลักษณะการเปล่งเสียง และลักษณะทางกายภาพของเสียง
7. **สัทศาสตร์** (Phonemics) หมายถึง การศึกษาเสียงในฐานะที่เป็นหน่วยเสียง

1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัย

()	หมายถึง	เครื่องหมายที่ใช้เขียนกำกับหน่วยเสียงที่อาจเกิดในโครงสร้างพยางค์
/ /	หมายถึง	เครื่องหมายที่ใช้เขียนกำกับหน่วยเสียงในภาษาใช้ในทางสัทศาสตร์
[]	หมายถึง	เครื่องหมายที่ใช้เขียนกำกับเสียงใช้ในทางสัทศาสตร์
C	หมายถึง	หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว
CC	หมายถึง	หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ

V	หมายถึง	หน่วยเสียงสระเดี่ยวเสียงสั้น
VV	หมายถึง	หน่วยเสียงสระเดี่ยวเสียงยาว และหน่วยเสียงสระประสม
N	หมายถึง	หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่เป็นพยัญชนะนาสิก และพยัญชนะกึ่งสระ
S	หมายถึง	หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่เป็นพยัญชนะกัก
ว	หมายถึง	วรรณยุกต์

1.8 รายละเอียดเกี่ยวกับจังหวัดตาก

จากหนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดตาก (2542 , น. 1-48) และหนังสือประวัติศาสตร์ไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดตาก (2527, น. 1-42) กล่าวถึงภูมิหลังของจังหวัดตากสรุปได้ดังนี้

1.8.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดตาก

ตากเป็นเมืองที่สร้างขึ้นก่อนสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เมืองเดิมตั้งอยู่บนดอยเล็ก ๆ ลูกหนึ่ง อยู่เหนือกว่าที่ว่าการอำเภอบ้านตากในปัจจุบันนี้ไป 4 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากแม่น้ำปิงไปทางทิศตะวันตก 400 เมตร ที่หมู่บ้านท่าพระธาตุ ตำบลเกาะตะเภา อำเภอบ้านตาก สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงสนธิฐานว่าเดิมเป็นเมืองที่พวกมอญมาสร้างไว้ เพราะอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง และอยู่ตรงปากน้ำวังทางไปเมืองนครลำปางออกลำน้ำปิงซึ่งเป็นเส้นทางสำคัญในทางคมนาคมในสมัยนั้น

นอกจากนี้ในหนังสือประวัติศาสตร์ชาติไทย ของพระบริหารเทพธานีได้กล่าวว่าเมืองตากนั้นเคยเป็นเมืองราชธานีของแคว้นเหนือมาก่อน ต่อมาในสมัยพระยาตากฟ้าวรรณดิษฐ์เป็นกษัตริย์เมืองตากในตอนนั้นได้ย้ายจากเมืองตากไปครองเมืองละโว้แทน เมืองตากถูกทิ้งให้เป็นเมืองร้าง ต่อมาเมื่อพระนางจามเทวี พระราชธิดากษัตริย์ละโว้ (พระยาตากฟ้าวรรณดิษฐ์) เสด็จไปครองแคว้นหริภุญไชย (ลำพูน) ในราว พ.ศ. 1200 โดยทางลำน้ำปิง พระนางจามเทวีขึ้นไปสำรวจบนฝั่งแม่น้ำปิงรอบรอยกำแพงเมืองเก่าๆ ถูกทิ้งร้าง จึงโปรดให้บูรณะเมืองตากขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ในสมัยสุโขทัย หลังจากที่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ประกาศตั้งกรุงสุโขทัยขึ้นเป็นอิสระเมื่อ พ.ศ. 1800 จากนั้นราว พ.ศ. 1805 ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญคือ ขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดได้ยกทัพมาประชิดเมืองตาก ซึ่งเป็นเมืองชายแดนของกรุงสุโขทัย พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ทรงจัดกองทัพ

ออกไปรบ โดยมีพระราชโอรสองค์เล็กซึ่งมีพระชนมายุได้ 19 พรรษา ติดตามไปด้วย กองทัพทั้งสองฝ่ายปะทะกันที่บริเวณเชิงดอยนอกเมืองตากประมาณกิโลเมตรเศษ พระราชโอรสองค์เล็กได้ทรงกระทำยุทธหัตถีกับขุนสามชน ขุนสามชนสู้ไม่ได้แตกพ่ายไป ต่อมาภายหลังพระราชโอรสองค์เล็กทรงพระนามว่า “พ่อขุนรามคำแหงมหาราช” และได้โปรดสร้างเจดีย์ขึ้นเป็นที่ระลึกถึงชัยชนะในการทำยุทธหัตถีครั้งนั้น องค์หนึ่งเป็นศิลปะแบบสุโขทัย ซึ่งเจดีย์ยุทธหัตถีนี้อยู่ที่วัดพระบรมธาตุ อำเภอบ้านตาก ห่างจากตัวเมืองไปทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงราว 31 กิโลเมตร

ต่อมาในแผ่นดินพระมหาธรรมราชา กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาได้ย้ายเมืองตากลงมาทางตอนใต้ตามลำน้ำปิง ไปตั้งอยู่ที่บ้านปามะม่วง ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง ทั้งนี้เนื่องจากเมืองตากเก่าตั้งอยู่เหนือด่านแม่ละเมาขึ้นไปมากทำให้กองทัพพม่าที่ยกทัพเข้ามาทางด้านแม่ละมาสามารถยกทัพเข้ามาทางด้านแม่ละมาและยกไปตีเมืองสุโขทัยและเมืองพิษณุโลกทางหนึ่ง กำแพงเพชรและนครสวรรค์อีกทางหนึ่งได้โดยไม่จำเป็นต้องอ้อมขึ้นไปตีเมืองตากให้เสียเวลา การย้ายเมืองตากไปตั้งอยู่ที่บ้านปามะม่วงถือเป็นเมืองหน้าด่านสำหรับป้องกันกองทัพพม่าได้ทางหนึ่ง

เมืองตากที่ย้ายมาตั้งใหม่นี้มิใช่เมืองหน้าด่านสำหรับป้องกันกองทัพพม่าที่จะยกเข้ามาทางด้านแม่ละมาเท่านั้น แต่ยังเป็นเมืองที่กองทัพไทยใช้เป็นชุมชุมพลในเวลาที่จะยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่อีกด้วย ดังปรากฏว่าในรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้เสด็จมาชุมนุมกองทัพที่เมืองตากนี้ทุกพระองค์

หลังจากแผ่นดินของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ประเทศไทยก็เว้นว่างจากการทำสงครามกับพม่าเป็นเวลานาน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2308 กองทัพพม่ายกมาทางเชียงใหม่เข้าตีเมืองตาก เมืองตากจึงกลายเป็นเมืองร้างจนถึงสมัยกรุงธนบุรี

ในสมัยกรุงธนบุรี หลังจากที่เมืองตากถูกพม่าตีในปี พ.ศ. 2308 จนกลายเป็นเมืองร้าง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชซึ่งเป็นกษัตริย์องค์แรกและองค์เดียวในสมัยนี้ได้ทรงจัดการปกครองหัวเมืองเหนือทั้งปวง หลังจากได้ตีเมืองพิษณุโลกและเมืองฝางได้ใน พ.ศ. 2313 แล้ว ได้ทรงแต่งตั้งเจ้าเมืองไปครองเมืองเหนือใหม่หมดทุกเมืองรวมทั้งเมืองตากด้วย

ในสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เกิดการสงครามระหว่างไทยกับพม่าอีกครั้งโดยพระเจ้าปดุง กษัตริย์ของพม่าทรงโปรดให้จัดกองทัพ 9 กองเข้าโจมตีไทย กองทัพที่ 9 ซึ่งมีจอขงนรทาเป็นแม่ทัพได้ยกเข้ามาทางด้านแม่ละมา เมื่อเข้าตีเมืองตากได้แล้ว ก็ยกข้ามฟากมาตั้งอยู่ที่บ้านระแหง (อำเภอเมืองตากในปัจจุบัน) แต่เนื่องจากจอขงนรทาได้ทราบข่าวว่ากองทัพพม่าอีกกองหนึ่งถูกกองทัพไทยตีแตกไปแล้ว จึงถอยหนีกลับไปทางด้านแม่ละมา

หลังจากสงครามคราวนี้แล้วก็ไม่มีเหตุการณ์อันใดเกิดขึ้นกับเมืองตากอีก เมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระราชดำริเห็นว่าตัวเมืองเดิม (บ้านปามะม่วง) เอาแม่น้ำไว้อย่างหลัง ในเวลาถอยทัพย่อมได้รับความลำบากเนื่องจากแม่น้ำกว้างใหญ่ขวางกั้นอยู่ ผู้ย้ายเมืองข้ามฟากมาตั้งอยู่อีกฝั่งหนึ่งไม่ได้ เพราะการที่ย้ายมาตั้งฟากนี้จะทำให้มีแม่น้ำขวางหน้าเป็นเหมือนคูเมืองขนาดใหญ่ทำให้ข้าศึกเข้ามาตีลำบาก ทั้งการที่จะส่งกองทัพไปช่วยหรือถอยทัพหนีข้าศึกก็ทำได้สะดวก เพราะฉะนั้นจึงทรงโปรดให้ย้ายตัวเมืองตากจากเดิมมาตั้งใหม่ที่บ้านระแหง ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับเมืองตากที่บ้านปามะม่วง ตัวเมืองที่ย้ายมาใหม่นี้ตั้งอยู่ตำบลนี้เรื่อยมา จนกระทั่งทุกวันนี้

จะเห็นได้ว่าจังหวัดตากเป็นจังหวัดที่มีความเป็นมาในประวัติศาสตร์ เป็นเมืองที่พระมหากษัตริย์ในอดีตได้เสด็จมาชุมนุมกองทัพที่เมืองตากนี้แล้วถึง 4 พระองค์ คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงชนช้างกับขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงประกาศอิสรภาพ ณ เมืองแครง และทรงยกทัพกลับราชอาณาจักรไทยโดยผ่านดินแดนเมืองตากเป็นแห่งแรก สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงนำทัพไปตีหัวเมืองฝ่ายเหนือ และได้สร้างวัดพระนารายณ์ที่เชิงสะพานกิตติขจรปัจจุบัน และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเคยได้รับพระบรมราชโองการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองตาก และเป็นผู้กอบกู้เอกราชของชาติไทยจากพม่า ครั้งที่ 2

ภาพที่ 1.1
แผนที่จังหวัดตาก

ที่มา: สำนักงานจังหวัดตาก. (2552). บรรยายสรุปจังหวัดตาก. เอกสารเสนอเพื่อจัดพิมพ์.

1.8.2 สภาพภูมิศาสตร์

1.8.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดตาก ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนไปทางตะวันตกของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 องศา 50 ลิปดา 36 พิลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศา 7 ลิปดา 22 พิลิปดา ตะวันออก สูงกว่าระดับน้ำทะเล 116.2 เมตร (ที่ตั้งศาลากลางจังหวัดตาก) ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามระยะทางทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน ประมาณ 426 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 16,406.65 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 10,324,156.25 ไร่ ใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของภาคเหนือรองจากจังหวัดเชียงใหม่ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นป่าไม้และภูเขา มีทิวเขาถนนธงชัย เป็นแนวแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ฝั่ง ตากฝั่งตะวันออก คือ อำเภอเมือง อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเฒ่า กิ่ง อำเภอวังเจ้า และตากฝั่งตะวันตก คือ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ อำเภอท่าสองยาง อำเภออุ้มผาง แบ่งการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเฒ่า อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ อำเภอท่าสองยาง อำเภออุ้มผาง และกิ่งอำเภอวังเจ้า

จังหวัดตากมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดกาญจนบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ และ จังหวัดอุทัยธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย
สหภาพพม่า

ภาพที่ 1.2
แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดตาก

ที่มา: สำนักงานจังหวัดตาก. (2552). บรรยายสรุปจังหวัดตาก. เอกสารเสนอเพื่อจัดพิมพ์.

1.8.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดตาก ประกอบด้วยป่าไม้ และเทือกเขาสูง มีพื้นที่ราบสำหรับการเกษตรน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงเป็นทิวเขาถนนธงชัย สูงสลับซับซ้อน จังหวัดตากแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

ด้านตะวันออก ประกอบด้วย 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตาก อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเงา และกิ่งอำเภอวังเจ้า มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 5,692.68 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,557,925 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.70 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ลักษณะภูมิภาคนี้นี้ ประกอบด้วยภูเขาสูงประมาณร้อยละ 65 ของพื้นที่ ซึ่งปกคลุมไปด้วยป่าโปร่ง และป่าเบญจพรรณ

ด้านตะวันตก ประกอบด้วย 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง มีพื้นที่ทั้งสิ้น 10,713.97 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,696,231.25 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 65.30 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ลักษณะภูมิภาคนี้นี้ประกอบด้วยภูเขาสูงประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่ ปกคลุมไปด้วยป่าโปร่ง ป่าดงดิบ และป่าสน

ภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ ภูเขาถนนธงชัย เขาหลวง และเขาพะเมิน แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำกลอง แม่น้ำเมย คลองวังเจ้า และ ห้วยแม่ละเมา พื้นที่ป่าไม้รวม 7,182,562 ไร่ หรือร้อยละ 70.05 ของพื้นที่จังหวัด มีป่าสงวนแห่งชาติ 15 แห่ง แร่ธาตุที่สำคัญ ได้แก่ แร่แกรนิต สังกะสี และหินปูน

1.8.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากจังหวัดตากมีสภาพภูมิประเทศแบ่งออกเป็นสองฝั่ง คือ ฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตก โดยมีเทือกเขาถนนธงชัยแบ่งกลาง ทำให้ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดแตกต่างกันไปด้วยเนื่องจากเทือกเขาถนนธงชัยเป็นตัวปะทะมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย และทะเลอันดามันทำให้ฝั่งตะวันออกจะได้รับความชื้นจากลมมรสุมไม่เต็มที่ ขณะที่ฝั่งตะวันตกจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมมากกว่าทำให้ปริมาณฝนตกในฝั่งตะวันตกโดยเฉพาะในที่ที่อยู่ในเขตภูเขา เช่น อำเภอท่าสองยาง อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง อากาศจะหนาวเย็นมากกว่าฝั่งตะวันออกสภาพอากาศโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์เป็นต้นไปจนถึงกลางเดือนพฤษภาคม

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไปจนถึงเดือนตุลาคม โดยฝนจะตกทางด้านตะวันตกมากกว่าด้านตะวันออก เนื่องจากอยู่ในเขตอิทธิพลของมรสุมและดีเปรสชัน นอกจากนี้ด้านตะวันตกยังมีพื้นที่ป่าไม้สูงกว่าด้วย ทำให้เก็บความชุ่มชื้นได้เป็นอย่างดี

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมเป็นต้นไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศจะหนาวจัดในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม

1.8.3 การเมืองการปกครอง

1.8.3.1 ประชากร

โดยเหตุที่ตากเป็นเมืองชุมทาง และเป็นเมืองปราการชายพระราชอาณาเขตด้านตะวันตกเฉียงเหนือมาแต่โบราณ เมืองตากจึงเป็นที่รวมของประชากรหลากหลายเผ่าพันธุ์ โดยทางภูมิภาคด้านตะวันออกของจังหวัดมีพลเมืองเป็นชาวไทยภาคกลาง พุฒภาษาไทยและภาษาไทยถิ่นเหนือ มีชาวเขาอาศัยปะปนอยู่เล็กน้อย ส่วนทางภูมิภาคตะวันตกของจังหวัดมีชาวไทยเหนืออาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ แต่ที่อำเภออุ้มผาง อำเภอท่าสองยาง และอำเภอพบพระมีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่

จังหวัดตากมีขนาดพื้นที่รวม 16,608.838 ตารางกิโลเมตร

มีประชากรทั้งหมด	536,253 คน
ประชากรเพศชาย	273,466 คน
ประชากรเพศหญิง	262,787 คน
จำนวนครัวเรือน	166,897 ครัวเรือน
ความหนาแน่นของประชากร 32 คน ต่อตารางกิโลเมตร	

ตารางที่ 1

จำนวนประชากรจังหวัดตาก ปี 2551

ลำดับ	อำเภอ	ปี พ.ศ. 2551			
		จำนวนประชากร (คน)			ครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1.	เมืองตาก	48,333	47,784	96,117	30,405
	ในเขตเทศบาล	9,122	10,056	19,178	6,855
	นอกเขตเทศบาล	39,211	37,728	76,939	23,550
2.	บ้านตาก	27,158	28,037	55,195	16,115
	ในเขตเทศบาล	6,659	7,096	13,755	5,140
	นอกเขตเทศบาล	20,499	20,941	41,440	10,975

ตารางที่ 1 (ต่อ)
จำนวนประชากรจังหวัดตาก ปี 2551

3.	สามเงา	17,696	18,251	35,947	10,810
	ในเขตเทศบาล	2,570	2,758	5,328	2,726
	นอกเขตเทศบาล	15,126	15,493	30,619	8,084
4.	แม่ระมาด	23,505	21,702	45,207	17,592
	ในเขตเทศบาล	5,171	5,092	10,263	5,624
	นอกเขตเทศบาล	18,334	16,610	34,944	11,968
5.	ท่าสองยาง	32,707	29,113	61,820	18,303
	ในเขตเทศบาล	1,283	1,248	2,531	2,052
	นอกเขตเทศบาล	31,424	27,865	59,289	16,251
6.	แม่สอด	60,193	58,662	118,855	41,380
	ในเขตเทศบาล	23,014	23,636	46,650	18,863
	นอกเขตเทศบาล	37,179	35,026	72,205	22,517
7.	พบพระ	34,396	30,529	64,925	17,004
	ในเขตเทศบาล	3,194	2,767	5,961	2,636
	นอกเขตเทศบาล	31,202	27,762	58,964	14,368
8.	อุ้มผาง	14,399	13,782	28,181	6,893
	ในเขตเทศบาล	850	827	1,677	808
	นอกเขตเทศบาล	13,549	12,955	26,504	6,085
9.	กิ่งอำเภอวังเจ้า	15,079	14,927	30,006	8,395
	ในเขตเทศบาล	2,080	2,183	4,263	184
	นอกเขตเทศบาล	12,999	12,744	25,743	8,211
	รวม	273,466	262,787	536,253	166,897

ที่มา: สำนักงานจังหวัดตาก. (2552). **บรรยายสรุปจังหวัดตาก**. เอกสารเสนอเพื่อจัดพิมพ์.

1.8.3.2 การปกครอง

จังหวัดตากแบ่งการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 63 ตำบล 524 หมู่บ้าน 13 เทศบาล และ 57 องค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

ตารางที่ 2
ข้อมูลการปกครอง

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบต.
1. อำเภอเมืองตาก	14	95	1	10
2. อำเภอสามเงา	6	43	1	6
3. อำเภอบ้านตาก	7	66	2	7
4. อำเภอแม่ระมาด	6	55	2	6
5. อำเภอแม่สอด	10	88	3	9
6. อำเภอท่าสองยาง	6	66	1	6
7. อำเภออุ้มผาง	6	36	1	5
8. อำเภอพบพระ	5	49	1	5
9. กิ่งอำเภอวังเจ้า	3	26	1	3
รวม	63	520	13	57

ที่มา: สำนักงานจังหวัดตาก. (2552). **บรรยายสรุปจังหวัดตาก**. เอกสารเสนอเพื่อจัดพิมพ์.

1.8.4 เศรษฐกิจ

อาชีพหลักของประชากรในจังหวัดตาก คือ อาชีพเกษตรกรรม จังหวัดตากมีเนื้อที่ทั้งหมด 16,589 ตารางกิโลเมตร หรือ 10,573,262 ไร่ เป็นพื้นที่ทางการเกษตรประมาณ 768,904 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 7 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยแบ่งเป็นพื้นที่ทำนา 216,984 ไร่ พืชอื่น ๆ 551,920 ไร่ การทำการเกษตรส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยน้ำธรรมชาติ บางครั้งประสบภาวะฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย เกษตรกรบางเขตมักหันไปประกอบอาชีพอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ เช่น การตัดไม้ เฒ่าถ่าน เก็บของป่า หรืออพยพไปหางานทำถิ่นอื่น

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดตากที่มีการเพาะปลูกมากมี 3 ชนิด ได้แก่ ข้าวโพด ข้าวนาปี และถั่วเขียว

1.8.5 สังคม

1.8.5.1 การศึกษา

จังหวัดตากมีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบและสถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบรวมทั้งสิ้น 470 แห่ง แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระบบดังนี้

1. การศึกษาในระบบโรงเรียน มีสถานศึกษา 306 แห่ง
2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีสถานศึกษา 164 แห่ง

1.8.5.2 ศาสนา

จังหวัดตากเป็นที่รวมของชุมชนหลายเผ่าและหลายเชื้อชาติ ศาสนาและความเชื่อจึงมีความแตกต่างกัน ซึ่งจำแนกได้ดังนี้ ประชากรนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 90.58 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 4.59 นับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 4.17 และการนับถือผีและความเชื่ออื่น ๆ ร้อยละ 0.66

1.8.5.3 ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม

เนื่องจากชาวจังหวัดตากส่วนหนึ่งมีเชื้อสายล้านนา จึงมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกับคนทางเหนือโดยประเพณีที่สำคัญ คือ ประเพณีกำวยสลาก และสงกรานต์ อีกส่วนหนึ่งเป็นประเพณีของชาวไทยภูเขา

จังหวัดตาก มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองที่สำคัญที่นิยมปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน คือ

1. งานลอยกระทงสาย จังหวัดตาก ได้จัดให้มีการลอยกระทงสาย เป็นประจำทุกปี ในงานประเพณีลอยกระทง ซึ่งเทศบาลได้กำหนดขึ้นริมฝั่งแม่น้ำปิง
2. งานประเพณีขึ้นธาตุเดือนเก้า จัดที่อำเภอบ้านตาก ในวันขึ้น 14-15 ค่ำ เดือนเก้าเหนือซึ่งตรงกับเดือนเจ็ดไทย เป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมาแต่โบราณของชาวล้านนา โดยจะเดินทางขึ้นไปนมัสการพระบรมธาตุ นำต้นเงินและผ้าป่าพร้อมทั้งขบวน ซึ่งประกอบด้วยต้นเงินหอบ ผ้าห่มองค์พระบรมธาตุแห่ขึ้นไปยังวัดพระบรมธาตุและจะไปบวงสรวงเจดีย์ยุทธหัตถี ซึ่งเป็นเจดีย์ที่พ่อขุนรามคำแหงได้สร้างไว้ในคราวที่ทำสงครามยุทธหัตถีชนะขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด
3. ประเพณีกินวอ จัดระหว่างเทศกาลตรุษจีน ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ จัดเป็นประเพณีงานขึ้นปีใหม่ของชาวลีซอ จะมีการเซ่นไหว้ผีหลวง ซึ่งเป็นผีประจำดอย และผีเมือง ซึ่งเป็นผีประจำหมู่บ้าน

1.8.5.4 การสาธารณสุข

จังหวัดตาก มีจำนวนสถานพยาบาล 168 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นสถานพยาบาลที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข 162 แห่ง สังกัดกระทรวงอื่น ๆ 2 แห่ง สังกัดรัฐวิสาหกิจ 1 แห่ง และเป็นสถานพยาบาลของเอกชน 1 แห่ง นอกจากนี้ยังมีสถานอนามัย จำนวน 154 แห่ง คลินิกทุกประเภท 67 แห่ง โดยมีสถานพยาบาลทุกองค์การบริหารส่วนตำบล

1.8.6 รายละเอียดเกี่ยวกับอำเภอแม่สอด

จากประวัติศาสตร์ไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดตาก (2527) แม่สอดหนึ่งร้อยปี (2541) และบรรยายสรุปอำเภอแม่สอด (2552) กล่าวถึงอำเภอแม่สอด สรุปได้ดังนี้

1.8.6.1 ประวัติความเป็นมา

อำเภอแม่สอดเป็นอำเภอที่อยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดตาก มีหลักฐานว่าเมื่อประมาณ 120 ปีที่ผ่านมาบริเวณอำเภอแม่สอดนี้ได้มีชาวเผ่ากะเหรี่ยงตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านพะหน่อเก” ต่อมามีคนไทยจากถิ่นอื่นจากหลายท้องที่ทางภาคเหนือพากันอพยพมาทำมาหากินในบริเวณดังกล่าวจำนวนมากและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงที่อยู่มาก่อนซึ่งไม่ชอบอยู่ปะปนกับชนเผ่าอื่นพากันอพยพไปอยู่ที่อื่น เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2441 ทางราชการได้ยกกระดบหมู่บ้านพะหน่อเกขึ้นเป็นอำเภอแม่สอด ในตอนแรกให้อยู่ในเขตปกครองของมณฑลนครสวรรค์ ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขระบบบริหารราชการส่วนภูมิภาค อำเภอแม่สอดจึงได้เปลี่ยนมาขึ้นกับจังหวัดตาก สำหรับความเป็นมาของชื่ออำเภอนั้นสันนิษฐานไว้ 2 อย่างคือ ประการแรกกล่าวกันว่าอำเภอแม่สอดเป็นเมืองเดียวกันกับเมืองจอด ซึ่งเป็นเมืองหนึ่งในประวัติศาสตร์ที่ตั้งประชิตชายแดนราชอาณาจักรสุโขทัย คำว่า “เมืองจอด” อาจเพี้ยนกลายมาเป็น “แม่สอด” ได้ ประการที่สองอำเภอแม่สอดอาจได้ชื่อมาจากชื่อลำห้วยสายสำคัญที่ไหลผ่านหมู่บ้านนี้คือ “ลำห้วยแม่สอด” ที่ว่าการอำเภอแม่สอดปัจจุบันตั้งอยู่ในตำบลแม่สอดซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลแม่สอด ห่างจากแนวชายแดน 6 กิโลเมตร

1.8.6.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอแม่สอดตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดตาก เส้นรุ้งที่ 16 องศา 43 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 98 องศา 35 ลิปดาตะวันออก ห่างจากตัวจังหวัด 86 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพฯ 509 กิโลเมตร

อำเภอแม่สอดมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

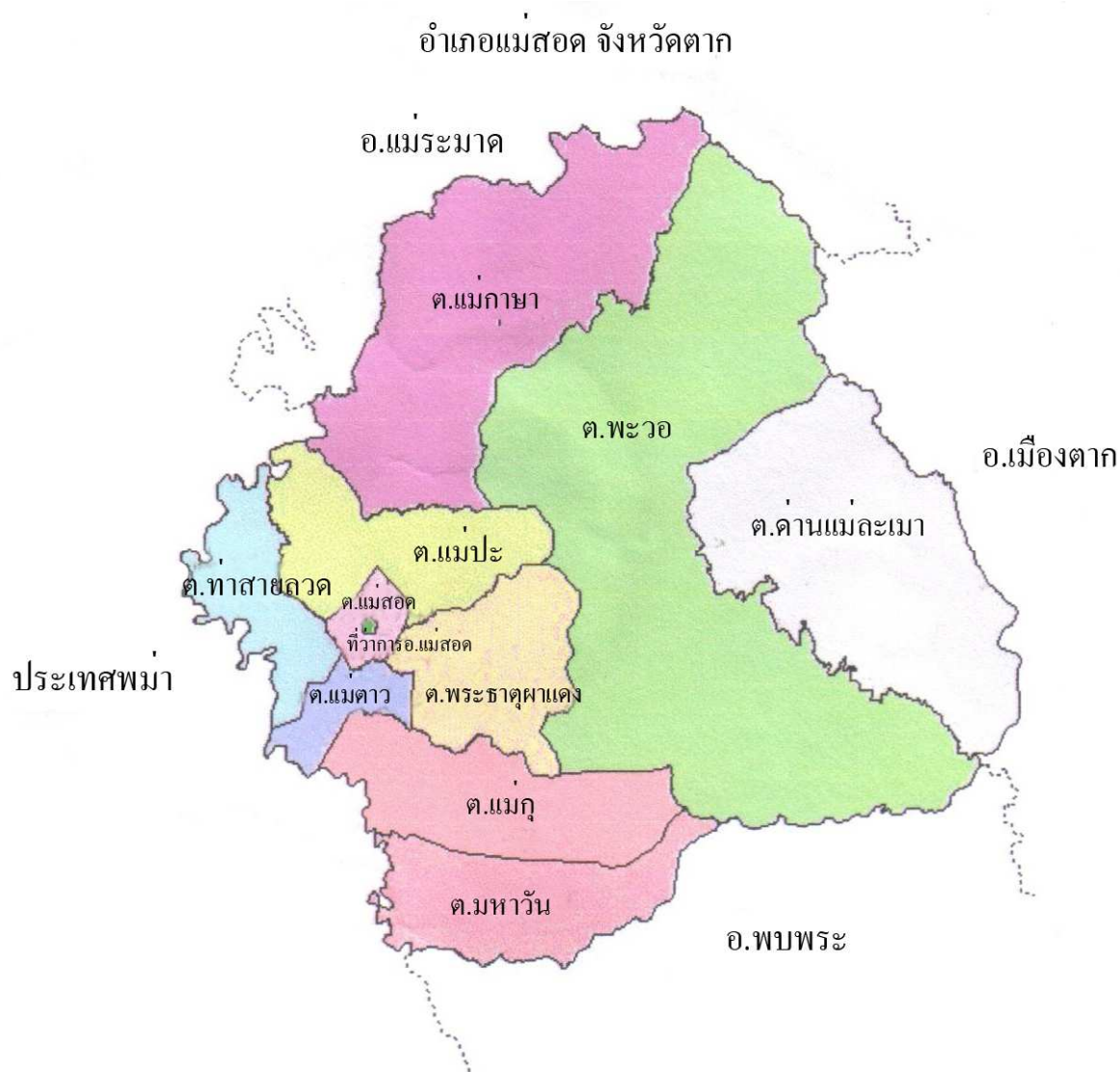
ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอแม่ระมาด

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอพบพระ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองตากโดยมีเทือกเขาถนนธงชัยเป็น
แนวกันเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับประเทศพม่า โดยมีแม่น้ำเมยเป็นเส้นกันพรมแดน

ภาพที่ 1.3
แผนที่อำเภอแม่สอด

ที่มา: ที่ว่าการอำเภอแม่สอด. (2551). **บรรยายสรุปอำเภอแม่สอด**. เอกสารเสนอเพื่อจัดพิมพ์.

1.8.6.3 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นป่าโปร่งและเทือกเขาสูงติดต่อกัน ทางทิศตะวันออกและทางทิศใต้เป็นเทือกเขาสูงประกอบด้วยป่าและต้นน้ำลำธาร ทางด้านทิศตะวันตกและทางทิศเหนือเป็นที่ราบเชิงเขาและริมลำน้ำเป็นพื้นที่ที่ใช้เพาะปลูกทำการเกษตรกรรม

1.8.6.4 การแบ่งเขตการปกครอง

อำเภอแม่สวดแบ่งเขตการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ออกเป็น 10 ตำบล 88 หมู่บ้าน 20 ชุมชน ดังนี้

1. ตำบลแม่ตาว	จำนวน 6 หมู่บ้าน
2. ตำบลท่าสายลวด	จำนวน 7 หมู่บ้าน
3. ตำบลพระธาตุผาแดง	จำนวน 7 หมู่บ้าน
4. ตำบลพะวอ	จำนวน 9 หมู่บ้าน
5. ตำบลด่านแม่ละเมา	จำนวน 10 หมู่บ้าน
6. ตำบลแม่ปะ	จำนวน 11 หมู่บ้าน
7. ตำบลแม่กุ	จำนวน 10 หมู่บ้าน
8. ตำบลมหวาน	จำนวน 12 หมู่บ้าน
9. ตำบลแม่กาษา	จำนวน 16 หมู่บ้าน
10. ตำบลแม่สวด	จำนวน 20 ชุมชน

ท้องที่อำเภอแม่สวดประกอบด้วยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 12 แห่ง ได้แก่

เทศบาลเมืองแม่สวด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่สวดทั้งตำบล

เทศบาลตำบลท่าสายลวด ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลท่าสายลวด

เทศบาลตำบลแม่กุ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางส่วนของตำบลแม่กุ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กุ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่กุ (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลแม่กุ)

องค์การบริหารส่วนตำบลพะวอ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพะวอทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ตาว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ตาวทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กาษา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่กาษาทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสายลวด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าสายลวด (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลท่าสายลวด)

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ปะทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมหวาน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลมหวานทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลด่านแม่ละเมา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลด่านแม่ละเมาทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุผาแดง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพระธาตุผาแดงทั้งตำบล

1.8.6.5 ประชากร

อำเภอแม่สอดมีประชากร จำนวนทั้งสิ้น 119,835 คน เป็นหญิง 58,548 คน ชาย 61,287 คน แยกเป็นรายตำบล ดังนี้

ตารางที่ 3
จำนวนประชากรอำเภอแม่สอด

ลำดับ	ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวน ชุมชน	ชาย(คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
1	ตำบลแม่กุ	10	-	5,326	5,019	10,345
2	ตำบลพะวอ	9	-	3,477	3,228	6,705
3	ตำบลแม่ตาว	6	-	3,398	3,114	6,512
4	ตำบลแม่กาษา	16	-	5,632	5,473	11,105
5	ตำบลท่าสายลวด	7	-	5,245	4,884	10,129
6	ตำบลแม่ปะ	11	-	6,302	5,512	11,814
7	ตำบลมหาวัน	12	-	7,436	7,176	14,612
8	ตำบลด่านแม่ละเมา	10	-	3,875	3,782	7,657
9	ตำบลพระธาตุผาแดง	7	-	3,053	3,016	6,069
10	เทศบาลเมืองแม่สอด	-	20	17,543	17,344	34,887
รวมอำเภอแม่สอด		88	20	61,287	58,548	119,835

ที่มา: ที่ว่าการอำเภอแม่สอด. (2551). **บรรยายสรุปอำเภอแม่สอด**. เอกสารเสนอเพื่อ
จัดพิมพ์.

1.8.7 รายละเอียดเกี่ยวกับตำบลท่าสายลวด¹

มีหลักฐานว่าเมื่อ 150 ปีที่ผ่านมา บริเวณที่ตั้งตำบลท่าสายลวดปัจจุบันนี้ยังมีสภาพเป็นป่ารกทึบ ไม่มีผู้คนอาศัยติดกับริมฝั่งแม่น้ำเมย จนกระทั่งมีกลุ่มคนไทยอพยพมาตั้งหลักฐานอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเมย โดยการปลูกไร่อ้อยและยาสูบ ต่อมาไม่นานก็มีการขยายตัวของหมู่บ้าน ประกอบกับบริเวณหมู่บ้านริมฝั่งแม่น้ำเมยมีการติดตั้งสายโทรเลขจากเมืองกรุกกริก ฝั่งสหภาพพม่า ข้ามมาประเทศไทย จนถึงตัวจังหวัดตาก ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ และในแนวที่สายโทรเลขพาดผ่านนั้นจะมีเส้นทางเดินเท้าตลอดจนถึงตัวเมืองแม่สอด เส้นทางนี้มีความสำคัญสำหรับชาวบ้านในบริเวณนี้เพราะใช้เป็นเส้นทางคมนาคม นอกจากนี้ยังมีการสร้างวัดใกล้ทำน้ำ และทำข้ามเรือบริเวณที่มีสายโทรเลขผ่าน จึงเรียกว่า "วัดท่าสายโทรเลข" ต่อมาหมู่บ้านเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และเกิดการรวมตัวกันจึงเรียกเป็นชื่อใหม่ว่า "หมู่บ้านท่าสายลวด" มาจนถึงปัจจุบัน

ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลท่าสายลวดอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอแม่สอด ห่างจากตัวอำเภอ 7 กิโลเมตร และมีระยะทางห่างจากตัวจังหวัด 93 กิโลเมตร

ตำบลท่าสายลวดมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลแม่ตาว อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลแม่สอด ตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า

ข้อมูลประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมี 3,257 คน และจำนวนหลังคาเรือน 904 หลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ ทำนา ทำสวน และมีอาชีพเสริมคือ ทำหัตถกรรม ทำน้ำอ้อย ทำข้าวแต่น้ำข้าวกล้อง

¹ สืบค้นจากฐานข้อมูลออนไลน์ <http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=630606>